

Izhaja vsak četrtek
in velja s poštnino vred
in v Mariboru s pošilja-
njem na dom
za celo leto 3 gld. — kr.
„ pol leta 1 „ 60 „
„ četrt leta — „ 80 „
Naročnina se pošilja
opravištvu v dijaškem
seminšču (Knaben-
seminar.)
Deležniki tisk. društva
dobivajo list brez po-
sebne naročnine.

Slovenski GOSPODAR.

List ljudstvu v poduk.

Posamesne liste
prodaja knjigar Novak
na velikem trgu
po 5 kr. — Rokopis.
se ne vračajo, nepla-
čani listi se ne spre-
jemajo.

Za oznanila se plačuje
od navadne vrstice, če
se natisne enkrat 8 kr.
dvakrat . . . 12 „
trikrat . . . 16 „

Liberalna sedmina pa konservativno-narodni domlatki.

Po 7mesečnem sitnem delovanju so naši poslanci domlatili liberalno-ustavaško slamo. Prvo zasedenje so završili srečneje, nego smo jeseni se nadejali. Državi so dali, česar ta letos in gledé vojaštva 10 let naprej potrebuje. Narodnim pravicam so pot odprli do djanske porabe; delali so neumorno priprav, da v prihodnjem zasedenju začnejo celiti rane, katere je liberalno-nemško ustavaštvo vsekalo duševnemu in gmotnemu blagostanju; in naposled so ob tla vrgli toliko ošabno, predrzno, Avstriji škodljivo nemško-liberalno stranko. Slovenski, dalmatinski in nemški konservativci pod grofom Hohenwarthom („klub desnice“) so trdno držali s Čehi pod dr. Riegerjem („česki klub“) in s Poljaci („poljski klub“) tako, da so liberalci zmiraj bili v manjšini. Sprva ošabni ustavaki so bili čedalje bolj ponižani, naposled popolnem pobiti in potrti. Zgubili so 3 poslance gornje-avstrijske, izneveril se jim je ljubljani Stremajer, obnašali so se v državnem zboru tako neotesano, zagrizeno, in trepasto, da so prišli še ob tisto zaupanje, katerega so do sedaj v višjih krogih imeli. Komaj je državni zbor sklenjen, uže je slišati, da zadbimo novo ministerstvo, očiščeno liberalnega ustavaštva. Bog daj! Ker tako imamo trdnega upanja, da bo v Avstriji zopet boljše!

Iz navedenega si lahko sedaj sami domislamo, kako je moralo ob konci tega zasedenja liberalcem pri sreci biti. Iz visočine 19letnega gospodstva vrženi šli so pred slovesom obhajati politične svoje sedmine. V gostilnici „pri zlatem jagnjetu“, blizu tam, kder imajo dunajski judje svoj tempel, najeli so dvorano in v njej veliko pojedino, prav sedmino! Razven jedil in pijače bilo je vse žalostno. Iz vseh govorov in napitnic slišati bilo je samega jamranja po zgubljenem gospodstvu. Mnogoletni vodja ustavaški, zagrizenec dr. Herbst, je v svojej togoti starega Schmerlinga pozival na pomoč, ministra Stremajerja pa srdito izobčil iz ustavoverne stranke. Sklenil je napitnico z besedami: „jaz sem

se postaral in ne bodem učakal opetne zmage ustavoverske“. No, mi rečemo veselega srca: amen! Za Herbstom hoteli so še nekateri govoriti pa ni bilo mogoče. Kajti gospodje so se pri vinu ugreli in začeli, kakor „Neue freie Presse“ poroča, „divjati“ da ni razumel več drug drugega. Takšna je bila politična sedmina nemških liberalcev!

Celó drugače bilo je pri poslancih naše stranke. Tudi ti so priredili večerjo za slovo, vsak „klub“ posebej. V klubu desnice napil je prvič grof Hohenwarth svitlemu cesarju, okolo katerega se vrstijo vsi zvesto udani narodi. G. Lienbacher je potem napil grofu Hohenwarthu, ki je kot načelnik klubov vse lepo vodil. Minister grof Falkenhain (liberalci niso imeli nebenega ministra med seboj, in dosedanjega ljubljence Stremajerja so v svojej jezi izobčili) je hvalil srčnost in vstrajnost naših poslancev. Izvrstna bila je napitnica našega poslanca barona Goedelna, ki je povdarjal, „kako je „desni klub“ živa podoba mile nam Avstrije, ker je v sebi združil Slovence, Hrvate, Italijane in Nemce v lepej zastopnosti, vojvodo, kneza, visokega duhovskega dostojanstvenika pripravil k vzajemnemu delovanju z mestjanom, vojakom, uradnikom, kmetom. Nasprotniki so nas skušali razpreti med seboj, a bili smo složni in zato zmagali. Največ k tej slogi pripomagal je grof Hohenwarth.“ Dekan Pflügl napil je Čehom, knez Liechtenstein Poljakom, grof Margheri narodnej duhovščini, Zehetmayer kmetom, naš poslanec dr. Vošnjak slovenskemu predsedniku na Kranjskem, g. Winklerju. Sedaj se pa odpró dveri in prijazno vstopijo Čehi pod vodstvom dr. Riegerja, ki je prišel pozdravljati in se zahvaliti za podporo, zlasti grofu Hohenwarthu. Ker je bila dvorana českega kluba prostornejša, preselili so se vsi k Čehom, kamor so tudi povabljeni Poljaci došli. Vsa večina državnega zbora bila je k veselim domlatkom zbrana in se radovala svoje zmage. Vodja poljski, vitez plem. Groholski, je djal: „vsak zaveznih klubov je posebej obhajal večerjo za slovo. Naposled smo vendar vsi prišli zopet skupaj. Mnogo smo dognali v zadnjem zasedanji. Vsak je storil svojo dolžnost.

Vender glavna zasluga gre močevi, kateri je vse vodil, grofa Hohenwarthu. On je kot minister uže pred 10 leti dovolil Poljakom posebnega ministra pri cesarji, tudi Čehom ga je hotel dati. On je vse vodil modro, opazno, zmerno in trdno, pod njegovim vodstvom dospemo do zaželene konečne zmage, on je zastopnik nazorov, kateri so združevali vse 3 klube.“ Grof Hohenwarth je odgovoril, „da ti nazori niso le njegovi, ampak vseh navzočih in zato upa, da proderó do popolne zmage“! Ob 8. uri zvečer so se razšli poslanci in se podali domov, da se jeseni okrepljeni vrnejo k novemu delovanju. Naši slovenski, štajerski poslanci, gosp. baron Goedel, g. Mih. Herman in g. dr. Vošnjak so volilcem lani danej besedi zvesti ostali ter grofa Hohenwartha vseskozi podpirali in nam tako dognali, da so bile resolucije o slovenskem podučnem jeziku v pripraviščih in srednjih šolah sprejete. Bodi prisrčna zahvala in slava vsem!

Knez Al. Liechtenstein o sedanjem šolstvu.

III. Tretja napačnost pri novem šolstvu mi je ona, vsled katere se narodnim pravicam ne ustreza, kar je veliko krivo nemirom in preprirom med avstrijskimi narodi. Deželni šolski svet ima vse šolstvo v posameznih deželah v svojej oblasti. Zatorej bi uže postava sama bila morala skrbeti v deželah, kder prebivata po dva naroda, za to, da nebi mogel deželni šolski svet svoje oblasti zlorabiti jedne narodnosti v korist drugej pa na kvar. Žali Bog, za to se ni skrbelo in torej vidimo mnogo krivic prihajati na dan. Na Českem na primer šteje deželni šolski svet samo 5 Čehov, a 17 Nemcev, to pa takšnih, ki veljajo kot najstrastnejši strankarji in vodje nemško-liberalne stranke. To se je kmalu tudi prikazalo na svetlo. Za nemško dečo so v vsakem kotu stavili šole, množili razrede, med tem ko so pri českem prebivalstvu povsod ovire delali. L. 1877 je ovi deželni šolski svet za nemške šole iz deželne blagajnice posodil 195.000 fl. za česke pa samo 29.000 fl. čeravno je Čehov v deželi 5krat več, kakor pa Nemcev. Vsled takšnege strankarskega samovoljstva imajo sedaj Čehi 600 učilnic in 1000 razredov v primeri do Nemcev premalo.

Jednake krivice godijo se tudi Slovencem. Ob nemškeje meji želijo Slovenci sami, naj bi se v šolah učilo nekaj nemški, ker je znanje tega jezika ondi potrebno. Toda ovo potrebo uporabljajo sedaj v tako brezpametno in posilno ponemčevanje, da se Slovenci po vsej pravici pritožujejo. Kajti le pomislimo sledeče: novih učiteljev dobivajo Slovenci iz učiteljskih pripravnišč v Mariboru in Ljubljani. Toda v teh šolah je učni jezik nemščina. Prihodnji učitelji se tedaj niti materinščine ne morejo pravilno naučiti niti se njej privaditi, da bi potem uspešno podučevali. Noveji čas imajo v Gradci na nemškem učiteljski za učiteljice nemških deklet, katerim dajejo 2 uri na teden nekaj

slovenskih besed naučiti se, da jih potem k slovenskim otrokom potisnejo, akoravno se tem ženskam o slovenskem podučnem jeziku nikoli še prav sanjalo ni. Ob nemškeje meji je v Irazrednih šolah slovenskih uže v pol letu nemščina predpisan predmet, ko s tem vender druga ne dosežejo, nego da otroke motijo in zadržujejo v prvem najpotrebnejšem podučevanju. Nemški narod, kojemu prištet biti sem jaz ravno tako ponosen, kakor kateri bodi izmed tukajšnjih nemških gospodov, je v Avstriji številen in močen dovolj, da zamore miruljubnim slovanskim sodržavljanom pravičen biti (Dobro, na desnici). Nam res ni treba sebe pomnoževati in krepiti s ponemčenjem drugih narodov, ko bi to tudi še mogoče bilo. Ali to sedaj niti mogoče ni. Sedanji ponemčevalci so se za 1000 let prepozno zglasili. Slovanski narodi probudili so se k novemu življenju; oni nam stojijo nasproti prerodeni, živahni in mladostni (Dobro, na desnici). Ako so se Nemci leži probudili k novemu življenju, ker niso imeli toliko opovir premagati, zato nesmejo nikakor zavidati, če se tudi sosedni narodi preroditi želijo, kar se bo, čeravno težeje, počasniše, a vender jednako gotovo zgodilo (Dobro, na desnici). Zato poudarjam, da se imajo in bodo tudi Slovencem narodne pravice v šoli priznale (Dobro, izvrstno, na desnici).

Gospodarske stvari.

Kmetijska napredovalna šola pri št. Juriji na južni železnici.

V. Dne 6. majnika smo napravili učenci 5. izlet v Šmarje. Poidoč smo se razgovarjali, kako bi se naj plevel zatiroval, namreč tako-le: Vsaki kmet naj pazi a) da se ne krmi plevel, kedar je zrelo seme v njem, b) da ne nastilja z njim, c) naj ga ne spravlja na gnojišče, d) naj ga ne meče v potoke, na pota ali ceste, kjer potem voda dozorelo seme ob času nagle vode ali plohe zopet na polja odnaša, e) naj ga meče na primeren kraj, da se posuši in potem seže ali pa vrže naj se na kompost, v kojem 3 leta leži, da zamore popolnem sprhneti, f) naj še nezreli plevel popiplje in na kompost spravi. Tako pa mora vsaki kmetovalec vestno delati, ker le vzajemno postopanje zamore pomagati vsem in vsakemu.

Skrbeti mora naposled kmetovalec za snažno brezplevelno seme. Ogledovali smo tudi cvetje sadnega drevja. Spoznali smo, da bo pri nas jablan letos malo ali zelo nič obrodila. Najšli smo namreč skoro v vsakem cvetu črva ali pa majhnega hrošča z rilčekom, kateri je v cvetu že prihodnji sad za letos pokončal. Vsaka jablan ima cvetje, katero se je v teh deževnih dnevih razvijalo, sploh od teh živalic pokončano. Cvetje hrušek pa je še dozda popolnem zdravo. — Govorili smo o žolnah, sovah, čuku in škvorcu in o koristi teh ptičev. Priporočali so nam g. učitelj varstvo teh ptičev

proti vsakemu sovražniku, velevali so kako naj pomnoženje teh ptičev podpiramo po leti, kedar gnezdijo in ob času hude zime. — Tu in tam smo ogledovali tudi gozde. Govorili smo o odgoji gozdov. — Po dveh urah dosegli smo trg Šmarije. Tu sprejeli so nas znani šolski prijatelj bl. g. Skaza ter peljali nas v svoj vrt, v kojem smo videli raznovrstna zemljišča in drevesa. Blagi gospod so nam tudi razkladali, kako se gozdno drevje, kojega v vrtih za kinč sadimo, požlahtnuje. Obiskovali smo cerkev in občudovali raznovrstne sadeže okoli nje. Zdaj peljali so nas g. Skaza k posestvu blagorodnega barona Gödel-na. Tu razkazali so nam blaga gospa v dvoranah različno starodavno orožje, po mostovžih in vrtih pa obilo raznovrstih rastlin iz južnih dežel. Razun tega pokazalo nam se je sadunosno drevje okoli grajščine in bližnji gozd. V trg se vračajoče so nas g. Skaza pogostili in nas za prihodnje zopet k vinogradu in sadunosniku povabili na poduk. Za vse dobrote se srčno zahvaljujemo.

Zastrupljenje in pomočki v prvi sili.

II. Zastrupljenje razločujemo dvojno, kakor tudi strupi na dvojni način delujejo. Prvi, in ti so najnevarnejši, razjedajo in vničavajo celično tkanino v požiravniku, v želodeci in v črevah in, če ni za pravega časa pomoči, vzročujejo v kratkem hitro smrt s strašnimi bolečinami. Taki strupi so: žveplena kislina, hudičevo olje ali vitriol, solna kislina, soda ali pepelnata, lugova sol, salmijak, prehlapnina ali sublimat živega srebra itd. Druga sorta strupov ne razjeda celične tkanine ali vsaj ne tako silno. Ti strupi grejo brez sledu skozi požiravnik v želodec in čreva in postanejo še le nevarni, ko začno v kri prestopati in tako delovanje možgan, srca in pluć in njihovih živcev motiti in ovirati. K tem strupom spadajo posebno rastlinski strupi, kateri so v gobah, v tabačnih listih, v podlesku ali telohu, v morski čebuli, v volčjem mleku ali kačeci, v srobotji itd.

Pa tudi z drugimi rastlinami se ljudje večkrat ostrupijo. Tako po volčjih črešnjicah, ktere jagode so prijetno kislega okusa in se lahko z lesnimi črešnjami zamenjajo, od katerih se dajo na tem spoznati, da imajo v sebi veliko drobnih peškie, med tem ko ima prava črešnja le samo jedno peško v sebi. Dalje je strupen zobnik, ki ob potih raste in ima neko podobnost z regratom in lepenjem, in potem tudi lepo cvetni kristavec ali svinjska dušica. Te tri rastline, ki k jednej rastlinskeje rodovini spadajo, so bile in so morda še sem ter tje pod imenom „hudičevih ali čarovničnih zeli“ znane, ker so se jih v časih sleparji posluževali, da so ž njimi svojim lahkovernim žrtvam zdravo pamet mamili in jih tako za svoje namene pripravne delali. Ravno tako nevarna je tudi peter-silji podobna trobelika, rumeni krec, kozja deteljica itd.

Če tudi koze brez škode cvetje kozje deteljce

mulijo, če kuniči volčjo jagodo, miši trobeliko, golobje strihnin, jež gadji strup, vžitni polž najstrupenejše gobe brez vse škode zavžiti sme, vendar ne pozgubi povžiti strup v telesu teh živali svoje za človeka nevarne in škodljive moči. Zato je dobro vsakokrat polže predno se kuhajo in na mizo postavijo, nekoliko dnij prej primerno braniti, da se tako strupi, ki so morda še v njihovem telesu, po izločkih iz njih odpravijo. Tako je še marsikaj rastlinskih prirastkov, ki v večji meri povžiti prav hudo škodovati morejo, n. pr. jederca grenkih mandeljnov, breskev, marelic, makovo seme cvet ali korenine naprsteca, srobotja, kačeca, tisa, kurice, sad ostrolistne palme itd. Pri vsakem zastrupljenju po zdaj navedenih rastlinah se morejo isti pomočki rabiti, kateri so bili gori povedani, ko se je o gobah govorilo.

Dopisi.

Iz Maribora. (Poslanec g. dr. Radaj in g. baron Goedel — pa toča.) Kakor lani je tudi letos našo okolico zaporedom huda toča posekala. Lani so samo v Leitersbergu od 5040 fl. predpisane dače morali odpisati 4271 fl. 49 kr. Letos je pa zopet toča vse poklestila dne 24. apr. in 7. maja. Ob enem zadete so srenje: Tragučova, sv. Peter, Karčovina, Rožpah, Kamca, Jelovec, Brestenica, sv. Križ, Pobrež, Cvetkovce, Hoče, Bohova, Slivnica, Frauheim, Lembah in Pekerje. Vrli župani so torej zopet kakor lani škodo gosposki naznanili ter prosili, naj jo ona da vceuiti, da se poškodovancem dača odpiše. Okrajni glavar pa prošnje ni uslišal rekoč, da se škoda ceniti more le, ako so pridelki bili po toči poškodovani. Ti pa še letos prirastli niso. Takšen odgovor je okrajni glavar prisiljen bil županom dati, ker mu ga je c. k. deželno finančno ravnateljstvo iz Gradca bilo tako naročilo. Sedaj se je za uboge posestnike potegnil vrli naš deželni poslanec g. dr. Radaj. Ta je napravil prošnjo, jo dal od vseh 16 županov podpisati ter jo takoj poslal našemu državnemu poslancu g. baronu Goedelnu. Ta je prošnje hitro predložil državnemu zboru, kder so na njegov nasvet bile kmalu odobrene, v tisk dane in objavljene tako, da jih ima finančno ministerstvo brzo rešiti. Ne dvomimo, da bodo prošnje obveljale. To nam je nov dokaz, kako modro so slovenski volilci mariborskega volilnega okraja storili izvolivši si v deželnega poslanca g. dr. Radaja in v državnega poslanca g. barona Goedelna!

Od Kapele pri Radgoni. (Toča) je dne 7. maja pri nas hudo poklestila njive, gorice in sadno drevje. Oblaki so se tako mešali, da ne vemo prav, odkod da je toča došla, ali od Ptuja ali od Murskega polja. Toča je bila drobna pa jako gosta ter se je nje toliko vsipalo, da smo jo še tretji den nekaj imeli. Padala je po celi fari, najbolj zadela je pa Kapelsko srenjo in Radensko ves, kder sedaj žito zanjejo. Škoda je velika, posebno

na sadovnem drevju in v goricah. Trsom je mladje potrgala ali drugače razčesala. Sadovno drevje: gruške, črešnje, jabelke, slive, orehi itd. so lepo kazali, sedaj je vse pokončano ali natolčeno. Na njivah se razven v Radencih lepo kaže. — Iz Negovske fare je prileten želar prišel 8. t. m. v Kapelo, ker je tukaj bil uradni den. Prišel je zavoljo neke njive, katero je bil nedavno kupil. Namenil se je doma dati spovedati, ker je uže več časa bolehal; toda nestrpljiva žena ga je odpravila na uro daljno pot v Kapelo. V krčmi pri g. Vaupotiči se vsede ves opešan na stopnice. Izreče še besedice: „meni je hudo“ in se zgrudi mrtev na tla. Zvečer je nekdo izmed naših gospodarjev odpeljal mrtveca domov. Nauk za vse: bodimo pripravljeni, ker ne vemo ne ure ne dneva, kedar Gospod pride po nas!

Iz Celja. (Nova pokopališča — zvonik nemške cerkve.) Na binkoštno nedeljo se je blagoslovilo novo pokopališče za celjsko okolico v Gaberjih; binkoštni pondeljek pa ono v Čreti za sv. Jožefom za celjsko mesto. Na starih pokopališčih pri sv. Dubu in sv. Maksimilijanu se od zdaj za naprej ne sme več pokopavati. Izvzete so le rakve (zidani grobi) pri sv. Maksimilijanu, kamor se smejo mrliči sbranjevati še skozi 2 leti. Na obeh novih mirodvorih se je odločil kos zemljišča, ki bode služil pokopavanju nekatoličanov. Toda celjska protestantovska občina ne mara za novo celjsko pokopališče, marveč skuša svoje dozdajšnje pokopališče poleg svoje cerkvice obdržati. O tej zadevi ima kmalu razsoditi c. kr. namestnika v Gradci. — Obžalovati je le, da ste se novi pokopališči napravili tako daleč od mesta in pa, da se niste celjska mestna in okoličanska soseska mogli zedinili, da bi se bil za obedve soseski, toraj za celo faro, priredil le en sam mirodvor. Koliko stroškov bi se bilo lahko prihranilo! Mesto si je naročilo tudi dva lepa mrtvaška vozova; kajti bo svoje mrliče dalo voziti na pokopališče. Mestni zastop celjski je skušal ovo svoto, katero je volila blaga pokojnica Jožefina Gajger nemški cerkvi, dobiti v svojo oblast; toda vikše oblastnije so odločile, da se ima ves denar izročiti sl. cerkvenemu predstojništvu nemške cerkve. Vsa svota vtegne znašati do 45.000 fl. Ker se je cerkvenemu predstojništvu že izročil znesek 19.000 fl. se bo tudi zvonik pri nemški cerkvi zamogel zdaj zidati dalje. Prvi načrt zvonikov se je zelo spremenil, toda novi načrt še bolje vsem dopada nego prvotni. Na vsaki način se bo z dovršenim zvonom nemška cerkev krasno okinčala. Cerkev dobi tudi novo zvonec. Želimo, da se delo srečno dovrši!

Iz Zreč pri Konjicah. (Sleparsk agent.) Dne 10. sušca t. l. bil je tukaj nepoznan človek, ki se je izdal in tudi s spričevalom izkazal za agenta graškega trgovca Jaroscha, ki trži s hišnim orodjem, kipi, urami itd., da bi v njegovem imenu naročila nabiral proti temu, da se v mesečnih ob-

rokih do konca leta znesek za naročeno blago izplača, nekaj pa že precej njemu poročniku za aro naprej plača. Pokazal je tudi naročila od več drugih, nekterih tudi pisatelju znanih, naročnikov. Pisatelj tega je tedaj vrjel in si naročil po njem pohištva za 60 fl., od katerih je 10 fl. moral precej onemu plačati, drugo pa bi imel v obrokih do konca leta izplačati. Naročeno pohištvo bi imelo po tiskani pogodbi čez 5 tednov po dnevu naročila se doposlati. Poročevalca tega je kmalu potem začelo grivati te nagodbe in je o tem pisal g. Jaroschu v Gradec, kateri mu odgovori, da ni ne nobenega naročila na pohištvo, ne onih 10 fl. prejel. Iz tega se lahko sklepa, kolike previdnosti je treba proti takim okoli potujočim nepoznanim agentom, ki naročila sprejemajo in že naprej plačilo zahtevajo, da se človek ne opehari.

Iz Ljubljane. (Razpis daril.) Na podlagi sklepa sl. deželnega zbora Kranjskega je sl. deželni odbor namenil: a) 400 gld. (štiri sto goldinarjev) za darilo pisatelju najboljšega resnega igrokaza, vzetega iz Kranjske ali Avstrijske zgodovine, katerega predstavljanje mora izpolniti celi glediški večer; b) 200 gld. (dve sto goldinarjev) za darilo pisatelju najboljših vesele igre, obstoječe najmanj iz dveh dejanj. Pri presojanji se bodo v poštev jemale le igre, katere dozda še niso bile niti tiskane niti predstavljene. Igri, katerima bode prisojeno darilo, ostaneta lastnina „Dramatičnega društva“. Po naročilu sl. deželnega odbora od dué 24. aprila t. l. št. 324 podpisani društveni odbor razpisuje omenjeni darili, pristavlja, da se rokopiši morajo „Dramatičnemu društvu“ poslati vsaj do 31. decembra tekočega 1880. leta. Na vsak rokopis naj se zapiše kak motto, ime pisateljevo pa priloži v posebnem zapečatenem listu, na katerem je isto tako motto rokopisa.

Odbor „Dramatičnega društva“.

Politični ogled.

Avstrijske dežele. Zopet imamo poročati, da so Slovenci storili korak naprej. Na Kranjskem bil je v Trebnem v deželnega poslanca jednoglasno izvoljen narodni kandidat g. Peter Graselli; dobil je vseh 117 glasov. Živijo! Dalje začeli so Slovenci na Štajerskem rušiti 2 nemškutarski trdnjavi, namreč okrajni zastop ptujski in ormoški. Slovenci so zmagali v Ptuiju uže v skupini velikih posestnikov pa tudi v kmetskeji skupini, v Ormoži pa v velikem posestvu. Slava! — Bratje hrvatski naznanili so izlet v Ljubljano za 16. maj; Slovenecem je tukaj nemčurski župan Laschan prepovedal slovesno sprejeti Hrvate; zabranil je skupni vhod, zastave in godbo. Prav zagrizena nemčurska nesramnost; Slovenec v beli Ljubljani tujec! — Avstrijsko plemstvo je na Dunaji napravilo veliko gledališno zabavo s konji in vozovi ter čisti dohodek 43.000 fl. darovalo stradajočim Istrijancem in Primorcem. — Državni zbor je v petek

13. maja imel zadnjo sejo. Liberalca Wurmbrad in Herbst hotela sta zopet pustite otrobe vezati o „zatirovanji nemštva“, a naša večina jima je vzela besedo, češ da bi to le večjo razdražbo delalo. Liberalci se nad tem močno jezijo pa nebo se za tega voljo ni podrlo in cesarstvo ne zrušilo. Ob konci bile so volitve v delegacijo. Naši poslanci so ponudili porazum, a liberalci so ga povsod odbili izvzemši na Moravskem. Štajerski slovenski in konservativni poslanci zaradi tega niti voliti niso hoteli. Sedaj še ima gosposka zbornica par sej in potem bo državni zbor do jeseni odložen. Nemški liberalci so v državnem zboru povsod propali. Zato začeli so doma rogoviliti in Nemce ščuvati v raznih mestnih zastopih, češ, da se bo tega minister Taaffe prestrašil. Najhujši ščuvarji so judovske liberalne novine in nekateri iz pruske Nemčije k nam pozvani profesorji. V Pragi sta dr. Mach in dr. Klebs, prvi rektor magnifikus, drugi profesor tamošnjemu vseučilišču, v krčmi med nemškimi dijaki zabavljala českomu narodu. Razjarjeni česki dijaki so jima na to polomili vse šipe na oknih in napravili „mačkinjo muziko“. Vsled tega je v liberalnih novinah itd. zopet ogenj v strehi. — Svitli cesar so se iz Ogerskega povrnili na Dunaj!

Vnanje države. Na Italijanskem imajo nove volitve; večidel volijo poslance, ki so za boj zoper Avstrijo; nek Fermi je pognal knjižuro med ljudi, v katerej tirja vse naše dežele do Beljaka in Ljubljane! Laški trebuh se napenja vedno bolj. — Albanci odnehali so od boja zoper Črnogorce na besedo kneza katoliških Mirditov, prenka Bib Dode, ki je rekel, da rad brani Albanijo zoper Turke, a zoper krščanske sosedje ne potegne svoje sablje. Pred vsem skušajo Albanci postati neodvisni od turškega sultana. — Bolgarsko narodno „sebranje“ obravnava vелеvažni občinski zakon in zakon o upravi; v izhodujo Bolgarijo odšel je vojni minister sam, da iztrebi številne turške tolovaje! — Ruski kancelar knez Gorčakov je se toliko okrevaval, da namisli skoraj odpotovati v Baden. — Na Nemškem se ljudje čedalje bolj budujejo nad Bismarkom pa tudi zoper Jude začelo je se neko srdito gibanje; število socializmov narašča, katoliška vera in služba božja pa trpi kruto preganjanje. — Francoski minister Freicinet se vendar prav ne upa dalje postopati v zatirovanji katoličanstva. Nedavno je celo papeža poprosil, naj ta jezuite odpravijo, ker potem hoče minister drugim redovnikom prizanesti. Papež so ta nesramni navsvet odbili. — Španjolci imajo večnih sitnob doma in tudi na zunaj; vstaje na Kubi v Ameriki ne morejo zatreti. — Chilenci bombardirajo neusmiljeno vsa peruvijanska primorska mesta in delajo raznim trgovcem veliko škode; med oškodovanci je tudi avstrijski državljani iz Spleta v Dalmaciji, ki je zgubil tako vse svoje premoženje. Kitajci hočejo Rusom vzeti deželo ob Amurji, to je reka, katera na severji od Kitajskega teče v Veliko morje. Rusi so je že poslali vojno brodovje.

Za poduk in kratek čas.

Slovani ob nemškeji meji.

VI. Ko se je 1000letno nemčenje podjarmljenih zapadnih Slovanov pričelo, stanovali so še ti v nepretrganej vrsti od Adrije do Dunava in od Dunava do Baltiškega morja, toda uže ne več na gosto. Zlasti kraj Dunava in v gornjem Štajerskem bile so slovanske naselbine redke in slabotne. Preveč ljudstva požrl je oberski, bavarski in frankovsko-nemški meč. Zato beremo v omenjenih krajih sprva še o nekaterih slovanskih imenih; naposled zginejo še tudi ta. Na primer l. 1148 zadenemo na neko plemenito gospo: Dobronego, l. 1188 na plemiča Trdislava, dalje na Čogoj, Negoja in l. 1348 na Valhuna. Da je na gornjem Štajerskem, nemškem Koroškem, gornjem in spodnjem Avstrijskem slovanstvo tako naglo bilo iztrebljeno, to si moremo tako-le razložiti!

Frankovski kralji so vso z mečem pridobljeno zemljo sebi prilastovali kot osebno imovino, katero so smeli deliti, kakor se jim je izljubilo, med svojo gospodo. Kot z mečem pridobljena zemlja veljale so tudi vse slovanske dežele. Te so frankovski vladarji radodarno delili svojim velikašem, kateri so potem tje naselili Nemcev raznega plemena. Na takšne naselitve Nemcev po deželah Slovincem vzeti spominjajo nas krajevna imena po Štajerskem in Koroškem: Sachsengang, Sachsen, Sachsenfeld, Sachsenburg, Sachseneck, Frankolovo, Frankenburg, Frankenberg, Frankmarkt itd. Vender vsega Slovincem vzete zemljišča frankovsko-nemški vladarji niso razdelili. Najlepše kose pridržali so za-se ter osnovali „kraljeva kmetijstva“ (villae regiae). Nekatera takšna kmetijstva bila so silno velika, n. pr. na Kranjskem bila je vsa gorenjska stran ena kraljeva kmetija. Nadzornike teh kmetijstev zvali so grofe. Takšen grof, navadno „Pfalzgraf“ imenovan, imel je neomejeno oblast nad vsemi v njegovem kmetijstvu živječimi ljudmi. Zlasti mogočnega delala je ga sodnijska pravica. Kder je bil njegov sedež, ond je postalo sčasoma vse — nemško. Njegovi podložniki bili so zgolj hlapci, zgolj nesvobodni, slovenski in nemški; vender veljavniši bili so nemški ljudje, katere je seboj iz Nemškega bil prignjal. Vsi so pa bili nesvobodni ljudje, hlapci in tlakarji. Le pozneje je se včasih enemu ali drugemu odkazal kos zemlje v obdelovanje proti temu, da je vsako leto nekaj pridelka oddal v kraljevo žitnico. Kar je več pridelal, to mu je ostalo v lastno porabo in za prodaj!

Drugo in mogočno sredstvo nemškega življa na slovenskih tleh bil je zaukaz Karola velikega gledé na rokodelstvo. Zaukazal je namreč, da ima vsak nadzornik ali „Pfalzgraf“ si pripraviti najmanje 30 rokodelcev za vsako kraljevo kmetijstvo. Rokodelcev so pa si prignali večidel iz Nemškega, ter jih naselili okolo svojih gradov, ali v starih

razrušenih mestih. Tako je pri nas mnogo novih mest in starih popravljenih nastalo z zgolj nemškimi prebivalstvom, same trdnjave za uspešno ponemčevanje tuje gospodi podložnega slovenskega kmeta. Starše imenitniše rodbine slovenske, posebno pa jihovi voditelji, bile so večjidel itak poklane. Ostanke so pa se vklonili tuje sili in se ponemčili, da so vsaj nekaj imetja in upliva ohranili. Naposled so se med Nemci pozgubili. Zraven nemškega rokodelstva močno uplivalo je na ponemčenje Slovencev tuje trgovstvo. Kupčija bila je tako v rokah tujcev, da so slovenski ljudje za voljo tega pogosto zatajili svojo narodnost, ker drugače bi ne bili sprejeti v trgovske zadruge itd. Sploh vsakojake sile so pritiskale na Slovence, naposled še nemška duhovščina in razni iz Nemčije k nam priseljeni grajščaki.

Duhovska gospoda zdela je se nemškim mogotcem najsposobnejša, da jim utvrdi med Slovani pridobljena tla. Zatoraj so oddajali nemški kralji svoja zemljišča tudi na Slovenskem raznim škofom, samostanom in cerkvenim zavodom, ker se jim je na zvestobo teh bilo leži zanašati. Zato beremo, kako velika posestva pri nas imeli so oglejski in salcburški nadškofje, dalje briksenski, brizenski, bamberski, rezenski in pasavski škofje in nadškofje. Ti so zopet celo trumo nemških oskrbnikov, nadzornikov, hlapcev, rokodelcev na Slovensko doposlali. Nekatera mesta in trgi so se nam takrat ponemčili tako močno, da še den dnešnji veljajo kot najmočnejše trdnjave tujstvu. Staroslavni Ptuj n. pr. prišel je v last salcburškim nadškofom. Farna mestna cerkva je popolnem nemška, med tem ko je v Bistrici in Celji slovenska ostala. V Celji in Bistrici morali so si nemški priseljenci posebne cerkvice postaviti, kder se jim še sedaj nemška služba božja opravlja. Slovanska zavest se je vedno bolj in bolj izgubljala. Kajti šege, navade, običaji po naših slovenskih mestih in trgih bili so tisti, katere nahajamo v starih mestih ob Renu, Menu itd.

Slovensko kmetско ljudstvo popolnem potlačili pa so nemški grajščaki takrat k nam prišedši. Godilo je se to tako-le. Nemški cesarji sprli so se z rimskimi papeži. Nastali so med pristaši obeh ljuti boji. V teh so škofje večjidel povsod držali se vé da s papežem, kar je zopet jim naklonilo preganjanje od strani cesarjev. Ti so torej cele trume svojih pridvorskih velikašev poslali v škofovska posestva z nalogom, naj se teh polasté. Kolikor se je le dalo, izvilo je se škofom. Tako je prišlo mnogo nemške gospode na Slovensko, kder so si pozidali trdnih gradov in od onot vžugavali celo okolico. Slovenski kmet, ki je prej pod kraljevsko ali škofovsko oblastjo vsaj nekoliko leži dihal, postal je popolnem grajščakom podložen, rob, tlakar. Mnogo plemenitaških rodbin, katerih potomci še sedaj med nami živé, ugnjezdilo je se bilo takrat na slovenski zemlji. Pogosto so ovi prišleci slovenske ljudi kar iztirali, če jih

niso poklali, zemljišča pa svojim vojakom in hlapcem porazdelili. Nasledek temu bil je ta, da je gornje in spodnje Avstrijsko, vse Salcburško, vse na Tirolskem, velik kos Koroške, gornji in srednji del Štajerske postal nemška krajina. Poznej so se novi grajščaki sprijaznili s cerkveno nemško oblastjo ter zidali številne cerkve in samostane, ki so ponemčenje v omenjenih krajinah završili.

Smešničar 20. Nek gospod, kojemu so navadno rekali: „pijani baron“ je konja prodal sosedu kmetu. Konj erkne v nekaj tednih, kar je se vé kmeta hudo zadelo. Ko na „pijanega barona“ zopet naleti, pravi mu uže od daleč: gospod baron, konj je uže erknil; na kar mu „pijani baron“ v besedo segne rekoč: „Ni mogoče, takšne navade konj pri meni nikoli ni imel“.

Razne stvari.

(*Katol. podpornemu društvu*) v Celji so darovali: 1) preč. gosp. opat Anton Vrečko 50 gld. 2) Neimenovana gospa iz Vojnika 5 gld. 3) Neimenovana gospodična v Celji 5 gld. 4) Prekoršekova hiša na zgornji Hudinji 10 gld. 5) Blag. gosp. profesor in deželni poslanec Miha Žolgar 5 gld. 6) Neimenovan 1 gld. 7) Za zidanje poslopja šolskim sestram neimenov. dobrotn. 100 gld. Bog plati!

(*Zavoljo reguliranja Pesnice*) bil je lani zopet komisijon in skoro vsi župani so s podpisom in pečatom se postavili zoper popravljanje vijugaste struge. Sedaj jih uže mnoge griva. Večni komisijoni brezuspešni so jih popolnem zbegali. Ko bo Pesnica zopet vso dolino poplavela, najlepšo seno in otavo pokvarila, o, tedaj bo pa zopet samega jamranja in javkanja, da nihče Pesnice ne popravi!

(*Gosp. Lapajne*) ravnatelj meščanske šole v Krškem na Kranjskem izdal je vrlo lepo „Pisanko za slovensko lepopisje“. Namesto kakšnega „ofa“ ali „krokodila“, nemškega prusaškega generala, kakoršnih vidimo na nemških „Schönschreibheft-ih“, kaže zadnja stran prav snažen zemljovid Kranjske dežele. Narodni učitelji bodo vedeli, kaj jim je tukaj storiti!

(*„Grajenske pesni“*) izdal je g. Božidar Flegerič, spreten slovenski pisatelj v Vodrancih blizu Središča (Polstrau). Drobnó knjižico natisnila je družba sv. Mohorjeva v Celovci. Obsega 100 vrlo dobro zloženih, gladkih 4vrstnih kitic, ki po šegi dr. Preširna popevajo ljubezen do slovanske lepe domovine. Delce velja samo 20 kr. Dobi se tudi pri uredniku „Slov. Gosp.“ Časi so tako resni, da nam malokdo uže kakšno zapoje. Tem bolje so nas ove domoljubne pesmice razveselile!

(*Na stoletni god*) slavnega Jarneja Kopitarja opomnil je veleučeni gosp. Božidar Rajč v „Slov. Narodu“, naj bi se ga dne 23. avg. t. l. hvaležno spominjali. O slovenskem jeziku še do sedaj nebeden ni tako duhovito pisal, kakor učenjak veli-

kan Jarnej Kopitar. On je povod dal, da vse slovanstvo sedaj marljivo popravlja svoj jezik na podlagi staroslovenščine ter se bliža plemu plemenu!

(Pri sv. Juriji na južnej železnici) je se zbralo v pondeljek toliko volilcev okolo svojega poslanca g. dr. Vošnjaka, da je najeta soba pretesna bila. Poročilo je se sprejelo z živahnim priznanjem. Več upamo poizvedeti do prihodnjič!

(Iz Maribora všel) je 12letni fantič, ker je dobil v šoli pri večjih predmetih ukor in se bal kaznovan biti od svoje pomatere. Ukradel je 160 fl. se odpeljal v Gradec in se v gostilnici obnašal kot velik gospod, kar je pozornost vzbudilo gostilničarjevo in policije. Ta je naposled fanteka pomateri poslala nazaj. Sicer pa je treba denarje pred otroci varno zapirati; priložnost rodi tate.

(Grajščino Slivniško pri Mariboru) kupil je jud Oeden, oskrbnik juda in barona Rotschilda na Dunaji, za 220.000 fl. Oeden ne misli grajščine za se pridržati, ampak jo svojemu zetu izročiti.

(Mariborski župan) g. dr. Reiser je nasvetoval, naj mestni zastop izreče svojo zahvalo in priznanje g. dr. Duchatschu, ker se je ta odločno potegoval v državnem zboru „gegen die Slovenisirungsgeltste“. Vsi so vstali in pritrdili, edini g. baron Rast je se protivil zoper ta novi dokaz „prijaznega sosodstva“, kakor „Marburger Zeitung“ v šte. 59. dosedanje in nadalješnje občenje mariborskih Nemcev in nemškutarjev nazivljati blagovolji.

(Dvakrat do tal pogorel) je Jož. Vistočnik v Hočah pri Mariboru, nedavno mu je zgorelo še 10 ovac, 4 prasci, 1 krava in 2 telci. To je za itak ubogega človeka res izredno velika nesreča.

(Blagi g. dr. M. Muršec) bodoči letošnji jubilan je poslati blagovolil uredništvu „Sl. Gosp.“ 10 fl. kat. podpor. društvu za celjske šolske sestre, 3 fl. za pogorelece pri sv. Lovrenci in 7 fl. za pogorelece v Dobroveih. Takoj odpošljemo darovani denar. Bog plati!

(V Brezovji) celjskega okraja utonila je stara ženica; pravijo, da se njej je motilo ter tako v vodo skočila.

(† Umrl je g. Janez Terglav) profesor na gimnaziji v Gradci, priden in še mlad Slovenec.

(V Leitersbergu pri Mariboru) je žandar ustrelil tata Lopiča, ker mu ni hotel na mestu obstati, ampak je le bežal naprej. Kroglja za njim poslana zadela ga je tako, da je drugi dan moral umreti.

(Gornjigrad) je do par Nemcev popolnem slovensk in vrlo naroden. Zakaj pa tedaj se berejo sami nemški napisi na uradnicah itd.? Takih in enakih narodnih grehov imamo še veliko iztrebiti.

(Spremembe v Lavantinski škofiji.) Č. g. Iv. Kunej je imenovan za župnika v Dobovi. Č. gosp. Fl. Vizovišek pride za namestnika k sv. Hemi, in č. g. Iv. Kozine za II. kaplana k sv. Križu pri Slatini. Kaplanija pri sv. Hemi ostane začasno izpraznjena. — Č. g. M. Strašek pride za kaplana v Mozirje, in č. g. Iv. Govedič za I. kaplana k

sv. Martinu pri sl. Gradci. Kaplanija v Dobovi ostane začasno izpraznjena.

Loterijske številke:

V Trstu 15. maja 1880: 9, 60, 75, 35, 67.
V Linci 55, 1, 15, 44, 79.

Prihodnje srečanje: 29. maja 1880.

Služba organista in mežnarja

je pri sv. Juriji na Goričkem izpraznjena. Prosilec naj se oglasi pri cerkvenem predstojništvu do 1. junija.

1—3
Cerkveno predstojništvo pri sv. Juriji na Goričkem.

VABILO

k občnemu zboru,

katerega napravi

v nedeljo 30. maja 1880 ob 3. popoldne

v beležniške pisarnici v Ormoži

Ormoško hranilno i posojilno društvo

registrirana zadruga z omejeno zavezo.

Dnevni red:

- I. Poročilo predsednikovo i predlaga končnega računa i bilance za leto 1879.
- II. Volitev pregledalcev računov.
- III. Preiskava in odobravanje poslovnega poročila i bilance i razsodba o rabi čistega dobička.
- IV. Predlog odborov, naj se čisti dobiček prišteje društvenemu premoženju.
- V. Razni predlogi mogoči.

V Ormoži 9. maja 1880.

1—2

Zadružno predstojništvo.

Največja
zaloga
amerikanskih
izvrstnih mašin
šivalnic.

Za porabo
familijam
in obrtnikom
proti
5letn. poročtvu.

Conr. Prosch
& Comp.

v Mariboru,
Viktringhof-ulica.

Izumitelji
ces. kralj.
privilegiranih
mašin šivalnic.

Stare mašine jemljejo se v račun ter se zamenjajo z novimi, tudi proti plačevanju v mesečnih obrokih po 5 fl. Vsa popravila se izvršujejo v naši mehanični delalnici točno in po nizkej ceni.

2—4

Ustanovljena leta 1869.

Prva in največja glavna zaloga vseh izvirnih mašin šivalnic, edini zastopnik v Mariboru

Matija Prosch,

c. k. priv. trgovec,

v lastnej hiši, v gosposkej ulici št. 23., v učilniški ulici št. 2. 18—32

Mlin na prodaj

je v Grižah blizu cerkve. Ima tri tečaje, hišo z nadstropjem in druga gospodarska poslopja vse v prav dobrem stanju. Zraven je toliko zemlje, da se poseje štiri škafe žita.

Cena 2400 fl.

2—3

Lepa posestva na prodaj.

Štajerska hranilnica (Steiermärkische Sparkasse) namerava naslednja posestva, ki so njena lastnina, prodati z jako ugodnimi plačilnimi pogoji.

1. Dne **24. maja** t. l. predpoldnem ob 10. uri v gostilnici gospoda Fluherja pri sv. Ilji v Slovenskih goricah (železniška postaja: Aegydi Tunnel) **Jožef Fleischhacker**-jevo posestvo v Selnici ob Muri, vknjiženo pri c. k. okrajnej sodnji mariborske levega obrežja podravskega sub Urb. Nr. 226 ad Trautmanusdorf, imajoče zidano s slamo krito viničarijo, zraven je 19 oralov 894 □ sežnjev zemlje, namreč 5 oralov njiv, 1531 □ sežnjev travnika, 1497 □ sežnjev travnika in 1 oral 586 □ sežnjev pašnika s številnim mnogovrstnim sadunosnim drevjem, 1550 □ sežnjev vinograda, 11 oralov 252 □ sežnjev gozda itd.
2. Dne **25. maja** t. l. predpoldnem ob 11. uri v gostilnici gospoda Fr. Weingerla pri sv. Jakobu v Slovenskih goricah, prej **Franc in Alojzija Lampelnovo** posestvo v gornjem Hlapji, vknjiženo pri ces. kr. okrajnej sodnji mariborske l. pobrž. sub Urbar Nr. 10. ad Platzerhof, imajoče 13 oralov 469 □ sežnjev zemlje, namreč 6 oralov 371 □ sežnjev njiv, 806 □ sežnjev travnika, 1 oral 1086 □ sežnjev travnika in 1360 □ sežnjev pašnika s številnimi lepimi sadunosnimi drevesi, 3 orale 798 □ sežnjev vinograda itd. zidano, deloma z opeko, deloma s slamo krito hišno in gospodarsko poslopje itd.
3. Dne **26. maja** t. l. predpoldnem ob 10. uri v gostilnici gospoda Henrika Sarneca pri sv. Lenartu v Slovenskih goricah prej **Jožef in Marija Spitz**-jevo posestvo v Partinji, vknjiženo pri c. k. sodnji št. lenartske sub Urbar Nr. 538 ad Burg Marburg, imajoče zidano s slamo krito hišno in gospodarsko poslopje, dalje 34 oralov 358 □ sežnjev zemlje, namreč 8 oralov 95 □ sežnjev njiv, 4 orale 473 □ sežnjev travnika, 4 orale vinograda, 15 oralov 1513 □ sežnjev gozda, okoli 2 oralov pašnika s številnim sadunosnim drevjem.
4. Dne **26. maja** t. l. predpoldnem ob 11. uri v gostilnici gospoda Henrika Sarneca pri sv. Lenartu v Slov. goricah prej **Terezija Čučekovino** posestvo vknjiženo pri c. k. sodnji sv. lenartske v Slov. gor. sub Urbar Nr. 210 ad Gutenhaag v spodnji Voličini hiš. št. 48. imajoče zidan hišni in z opeko kriti hram, gospodarsko poslopje, zraven 23 oralov, 61 □ sežnjev zemlje, namreč 8 oralov 1137 □ sežnjev njiv, 4 orale 918 □ sežnjev travnika, 5 oralov 24 □ sežnjev pašnika s pitovnim in drugim drevjem, 3 orale 1194 □ sežnjev gozda itd.

Voljni kaj kupiti, naj se točno ob naznanjenem času in mestu oglasijo pri odposlanem pooblaščenici štajerske hranilnice ter mu naj izjavijo svoje ponudbe.

Štajerska hranilnica v Gradci, dne 8. maja 1880.

2—2

(Ponatisi se ne plačujejo.)